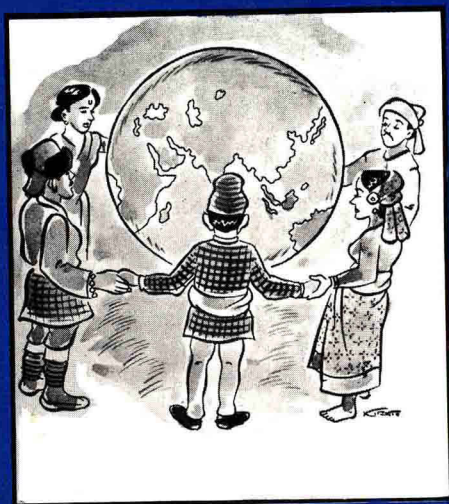

मानवअधिकार गीत

(मानवअधिकारको विश्वव्यापी घोषणा पत्र)

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक)
पो.ब.नं. २७२६, काठमाडौं / फोन २७०७७०

मानवअधिकार गीत

(मानवअधिकारको विश्वव्यापी घोषणा पत्र)

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक)
पो.ब.नं. २७२६, काठमाडौं / फोन २७०७७०

मानवअधिकार गीत

पहिलो संस्करण : ०५१ असोज

संख्या : एकहजार प्रति

प्रकाशक : अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक)

सर्वाधिकार : इन्सेकमा सुरक्षित

मूल्य : रु. ३/-

Digitized By: Bimal Chandra Sharma

मुद्रक : इन्द्रेणी अफसेट प्रेस

समर्पण

जो सबैभन्दा बढी मानवअधिकारबाट वञ्चित छन्
र जसले मानवअधिकार भनेकै के हो भन्ने कुरा
सरल ढंगले बुझ्न सकिरहेका छैनन्,
तिनै नागरिकहरूमा
यो पुस्तिका सादर समर्पण !

पुस्तक बारे

“घोषणाको तीसौं धारा औंलो ठड्याउँछ
ब्याख्या गर्न सबैलाई सजग बनाउँछ
माथि उल्लेख गरिएका मानवअधिकार
पाइँदैन अपब्याख्या गर्न तिरस्कार।”

संविधान, घोषणा पत्र वा सन्धि अभिसन्धिहरू
पढ्नमा सरस हुँदैनन्। आममानिसलाई
कहिलेकाहि सजिलै बुझ्न नसक्दा त्यस्ता कुरा
भर्कोलाग्दा पनि हुन सक्छन्। साथै ऐन, नियम,
सन्धिहरूको एउटा अर्को समस्या पनि छ।
त्यस्ता कुराहरूको अर्थ लगाउन पनि केही
जानकार हुनु आवश्यक छ। तर सामान्य
मानिसलाई पनि त्यस्ता जटिल र निरश
कुराहरूबारे कसरी अवगत गराउने त ?

जनताको पंक्तिमा रहेका मानवअधिकार वादीहरू उल्लेखित प्रश्नबाट सधैं चिन्तित रहने गर्दछन्। इन्सेक प्रकाशन विभागका साथीहरूलाई पनि त्यस्तै चिन्ताले पिरोल्यो। त्यसै क्रममा वहाँहरूले मानवअधिकार घोषणापत्र १९४८ आधारभूत तहका जनतासम्म पुर्‍याउने नयाँ उपाय फेला पार्नु भयो। इन्सेक प्रकाशन विभागको यो उपायले मानवअधिकार घोषणापत्रलाई सरल मात्र बनाएको छैन, धाराहरूमा मिठास पनि भरेको छ। खासगरी देशका ग्रामीण तहमा यो पुस्तक उपयोगी ठहर्ला भन्ने हाम्रो सोचाई रहेको छ।

यस पुस्तकको अवधारणा प्रस्तुत गर्ने प्रकाशन विभागका कुन्दन अर्याल र त्यसलाई मेहनत साथ साकार रूप प्रदान गर्ने व्यंग्यकार तथा कवि नरनाथ लुङ्गटेल धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ। नरनाथजीले कल्पनामा मात्र रहेको कुरोलाई जुन उत्साहका साथ व्यवहारमा उतार्नु भयो, त्यो कुरो प्रशंसनीय छ। एक कविको श्रृजना अर्का कवि

शार्दूल भट्टराईद्वारा पारिमार्जित पनि भयो।
अहिले पुस्तक तपाईंको हातमा यस रूपमा प्रस्तुत
छ। कवि भट्टराई एवं पुस्तकको रंगरूप वा
डिजाइनका लागि इन्सेक अभिलेख शाखाका
किरण माली पनि धन्यवादका पात्र हुनु हुन्छ।

पुस्तक कत्तिको उपयोगी भयो, पाठकहरूबाट
सुझाव र आलोचनाको आशा गरेका छौं।

धन्यवाद।

सुशील प्याकुरेल

अध्यक्ष

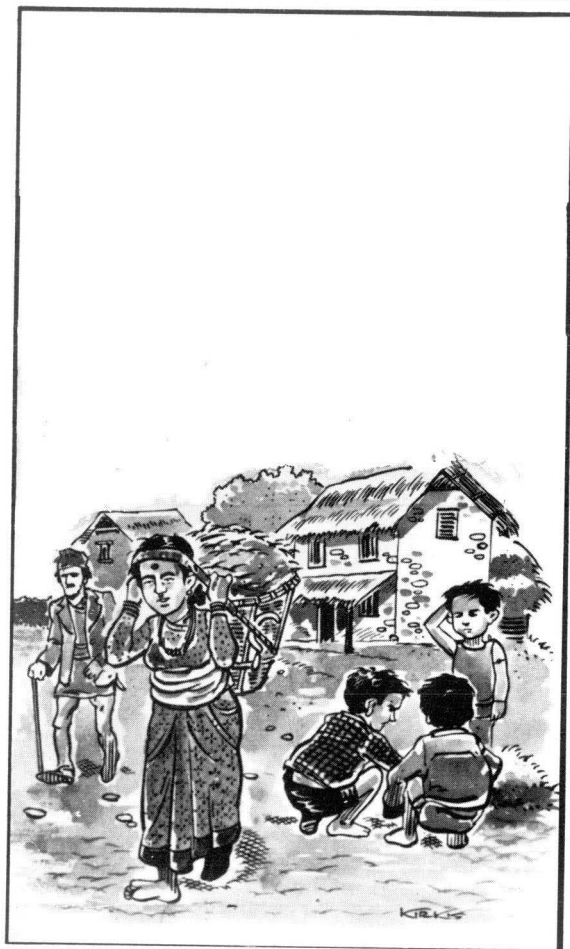
अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक)

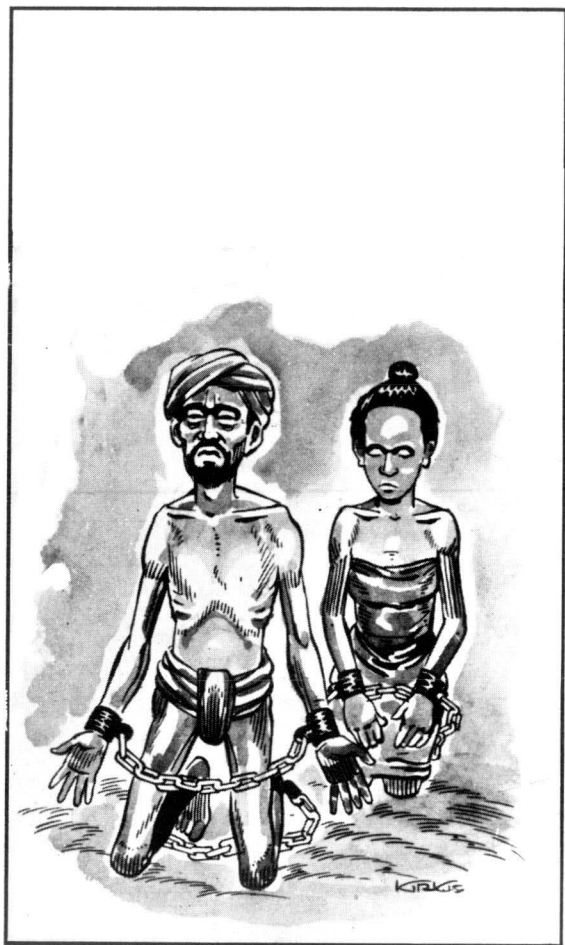
जन्मजात स्वतन्त्रता, मानिसको हक
हक भोग गर्नलाई किन मान्ने धक
विश्वव्यापी घोषणाको यो पहिलो धारा
आपसमा भाइ-वन्धुको गरौं व्यवहार ।

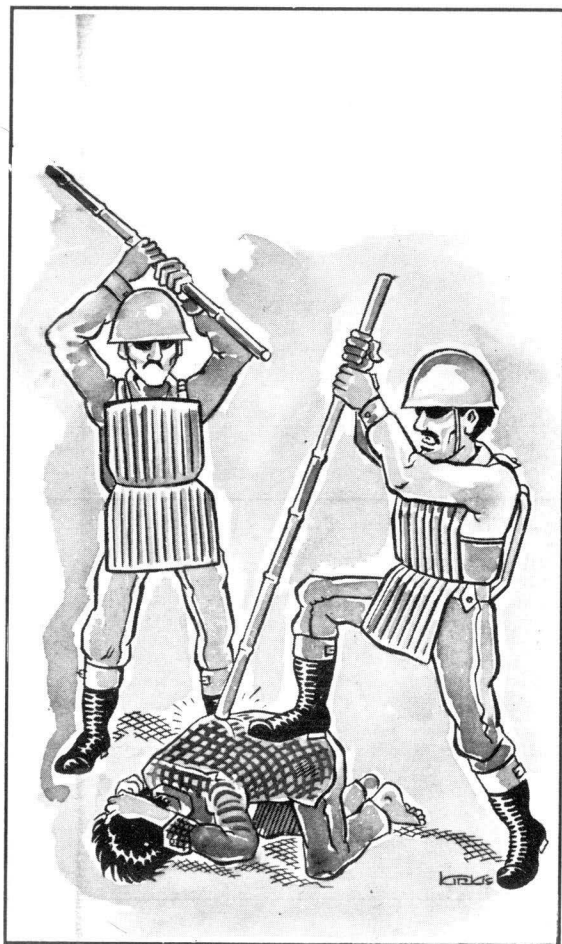
भाषा धर्म जाति वर्ण मर्यादाको डोरी
समानताको हक यौटै छोरा हुन् या छोरी
कालो गोरो उच नीच भेदभाव किन ?
धारा दुई भन्छ जुट अधिकार लिन।

हरेक मान्छे जन्मेपछि गाँस पाउनु पर्छ
धारा तीन भन्छ न्यानो बास पाउनु पर्छ
इच्छा अनि आवश्यकता व्यक्तिपिच्छे भिन्न
व्यक्तिगत स्वतन्त्रता उसको खोस्नु हुन्न।

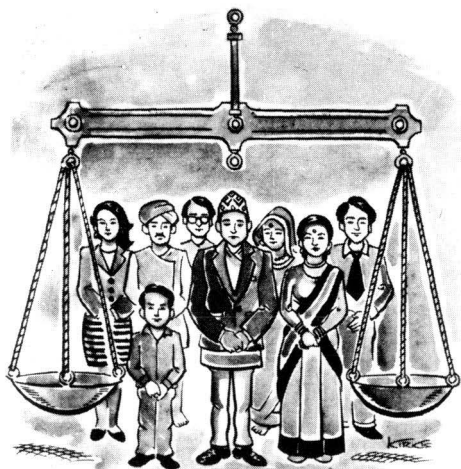
घोषणाको धारा चार सुन अनि सोच
पशु जस्तै मानिसको कस्तो किनवेच
मानिसको स्वतन्त्र भै ज्युने हक खोसी
कसैले नि पाइन्छ है राख्न दासदासी ।

पशुमा त हुने गर्छ दया अनि माया
समाजमा हुनुहुन्न जंगलको न्याय
घोषणाको धारा पाँच सोच अनि सुनाऊ
यातनाका विरुद्धमा बोलौं अब आऊ ।

प्रत्येक व्यक्ति समाजको एउटा एउटा अंग
सरोकार सबको समान न्याय कानूनसंग
धारा छ को सबै समान भन्ने मान्यतामा
कानूनको दृष्टि एकै हुनु पर्छ तिनमा।

धारा सातको भनाई छ मान्नु हुन्न डर
कानूनका अधिल्लिर सवै बराबर
कानून मिच्ने मिचाहालाई अदालतको ढोका
संरक्षणको हकमाथि दिनुहुन्न धोका।

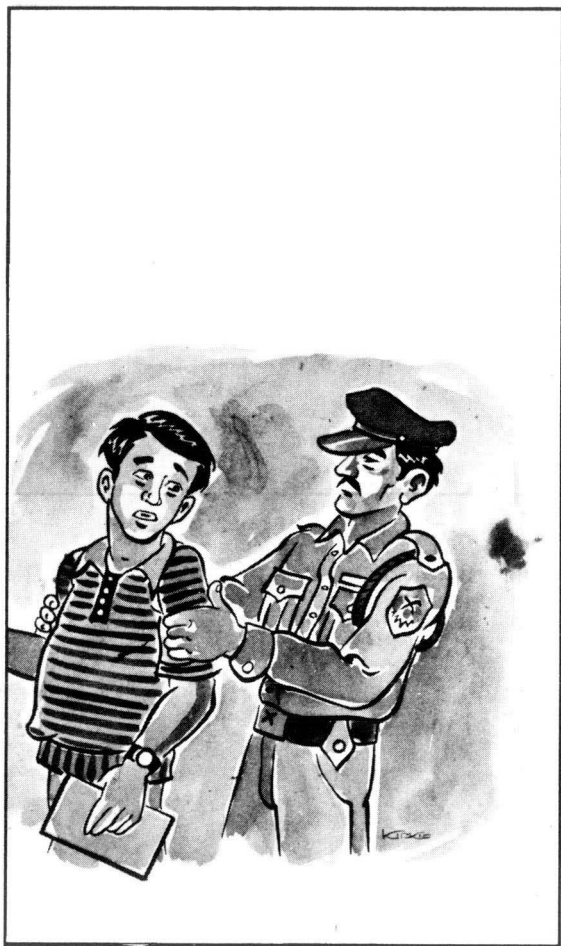
धारा आठको भावना छ मौलिक अधिकार
घात गर्छ भंग गर्छ जसले कुल्चिएर
त्यस्तालाई अदालतमा उभ्याउने पर्छ
हननकर्ता सजायको भागी हुने पर्छ।

नागरिकलाई बिना पूर्जो त्यसै पक्रिएर
मनपरी पाइँदैन गर्न गिरफ्तार
देश छोड्ने आदेश र ठोकन नजरबन्द
पाइँदैन भन्ने कुरा धारा नौले भन्छ ।

कसैमाथि फौजदारी आरोप लागे पनि
पुर्पक्षका निम्ति कोही वन्दी भए पनि
जो कोहीले फिराद गर्ने मौका पाउनु पर्छ
सुनवाइको हकको कुरा धारा दशले गर्छ।

आरोप लाग्नासाथ कोही हुन्न अपराधी
धारा एघारले भन्छ वचाउका लागि
निरपराध मान्ने पर्छ प्रमाण नहुन्जेल
अदालती फैसलाले नकिटियुन्जेल।

परिवार इष्टमित्र आफ्नो घरभित्र
गोपनीय कति कुरा त्यस्तै चिठ्ठीपत्र
धारा बाह्र हुन्न भन्छ हस्तक्षेप गर्न
सम्मान र ख्यातिमाथि चोट पुर्‍याउन ।

आफ्नो देशको सीमा भित्र जहाँ भए पनि
घरजम वसाई सराई जहाँ गए पनि
स्वतन्त्र भै पाउनु पर्छ गर्न डुलफिर
तेह्रौं धारा माग गर्छ पूर्ण अधिकार।

अभियोग लगाइएको कुनै नागरिक
खोज्न सक्छ अर्को देशमा शरणको हक
धारा चौधौं भन्ने गर्छ गर्नु हन्न हरण
मनाही छ गर्न सुन शरणको मरण ।

धारा पन्ध्र भन्छ सुन सवै नागरिक
राष्ट्रमाथि हुनेगर्छ सबको साभा हक
जुन देशमा जन्म्यो हुक्यो त्यै देशको पानी
नागरिकता खोस्नु हुन्न त्यसै मनोमानी ।

जिन्दगीलाई डोऱ्याउने विवाहको बन्धन
राजी खुसी छनौटमा किन हाल्ने अड्चन
धारा सोह्र सबैलाई भन्छ हेर साथी
हस्तक्षेप मनाही छ प्रेम विवाह माथि ।

श्रम सीप पसीनामा फल्छ बालीनाली
धारा सत्र भन्छ सुन लुट्नु हुन्न बाली
श्रमगरी नागरिकले कमाएको धन
सरकार वा कसैले नि खोस्न पाउँदैन ।

अनेक छन् सम्प्रदाय अनेक जात जाति
धारा अठारले भन्छ आफ्नै रितीथिती
जो कोहीले कुनै धर्म मान्न त्याग्न सक्छ
धार्मिक यो आस्थालाई कदर गर्नु पर्छ।

मान्छे एउटा ठुंगा हैन, हुनै सकदैँन
विवेक शून्य विचारहीन बन्नै सकदैँन
उन्नाइसौं धारा भन्छ विना हस्तक्षेप
विचार र मत आफ्नो बोल अनि लेख ।

धारा वीसमा भन्या छ है संगठित हुने
शान्तिपूर्वक भेला हुन सभा गोष्ठी गर्ने
स्वतन्त्रता सवैको हो सदस्यता लिन
कर गरी भिराउन भने पाईदैन।

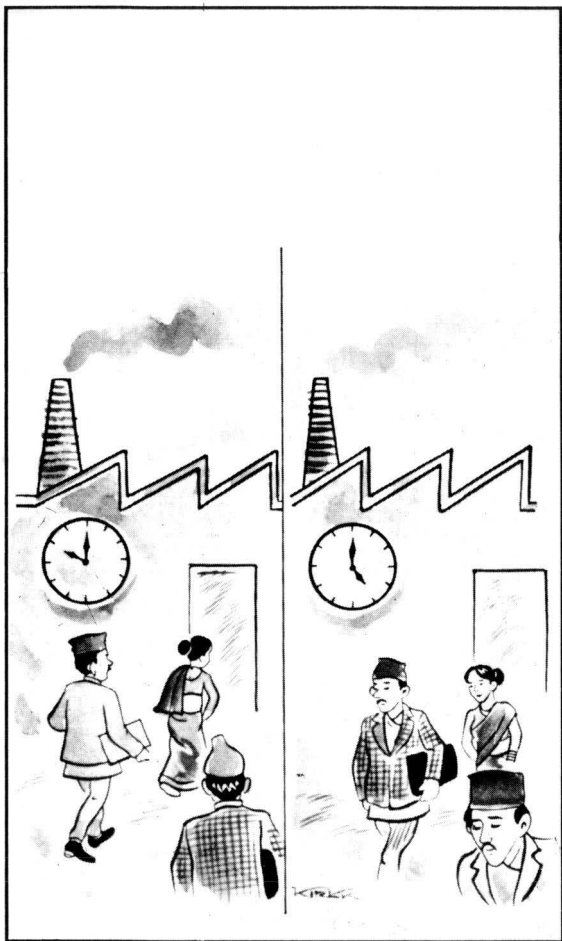
एक्काइसौं धारा भन्छ चुनिन र चुन्न
राजकीय मामिलामा प्रतिनिधि छान्न
आफूइच्छा भोट हाल्ने उस्को अधिकार
पाउनु पर्छ समान रूपले सबै अवसर।

बाँचने पाउने सामाजिक सुरक्षाको कुरो
व्यक्तिगत सम्मान हो व्यक्तित्वको चुरो
बाइसौं यो धारा भन्छ औकात अनुसार
व्यक्तित्वको निर्माण गर्ने सब्को अधिकार ।

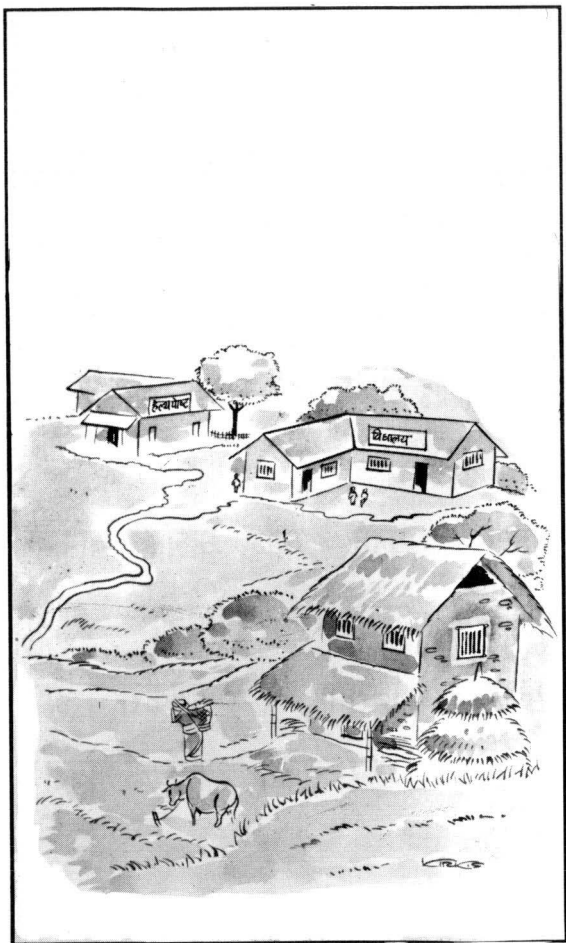

काम गरी खानेलाई काम दिनु पर्छ
नोकरी र पेशा रोज्न सक्ने पाउनु पर्छ
तेइसौं यो धारा भन्छ - लौ अर्कैले खाला
श्रमजीवी श्रमिकले पाउने पर्छ ज्याला।

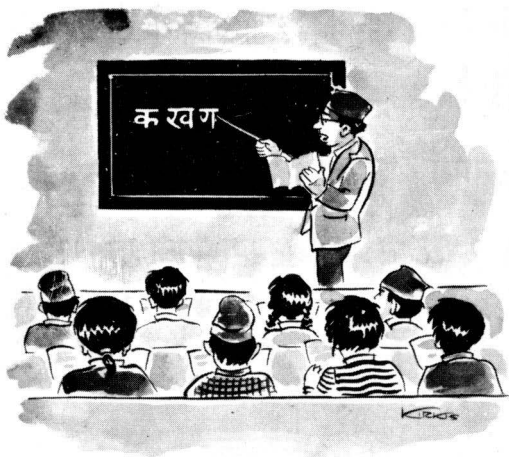

मजदूरलाई मालिकले शोषण गर्न सक्छ
धारा चौविस् भन्छ हेर हक खोस्न सक्छ
न्याय निम्ति पाउनु पर्छ जो कसैले बोल्न
श्रम गर्नेलाई अधिकार छ ट्रेड युनियन खोल्न ।

मजदूरले काम गर्ने कलकारखानामा
हुनुपर्छ मुनासिव समयको सीमा
त्यसमाथि विरामी र सुतकेरी हुँदा
पाउनु पर्छ वेतन सहित आवधिक बिदा ।

बेसहारा बनेका ती कैयों केटाकेटी
आकासको छानामनी सुत्छन् सडक पेटी
असमर्थ विरामी र विधवा बुढेसकाल
धारा पच्चीस् भन्छ तिनमा राख्नु पर्छ ख्याल ।

शिक्षा नै हो हरेकको चेतनाको बत्ती
धारा छब्बीस भन्छ सुन यै हो नयाँ ज्योती
शिक्षा आर्जन गर्नलाई उचित अवसर
निशुल्क र सर्वसुलभ सबको अधिकार।

सृजनशील पौरस्वी छ मानिसको जात
नयाँ खोज उन्नतिमा बढाइरेछ हात
श्रृजना र रचनाले उचालेको ख्याती
नैतिक र भौतिक जो हुने गर्छ प्राप्ती

वैज्ञानिक प्रगति वा साहित्यिक कृति
चलाउन सक्छ उसले त्यसैबाट वृत्ति
धारा सत्ताइस भन्छ जस्तै जे सृजना गर्छ
सुरक्षाको निश्चितता उसले पाउनै पर्छ।

विश्वव्यापी घोषणाको अठाइसौं धारा
उद्घोषण छ है यसको सबले पालन गर
घोषणाको उल्लंघन कतै हुनु हुन्न
अन्तर्देशी अदालतमा जान चुक्नु हुन्न ।

जे सुकैको सीमा हुन्छ मिचन पाइदैन
उन्नाइसौं धारा भन्छ थिचन पाइदैन
आफ्नो निम्ति स्वतन्त्रता जति हुन्छ प्यारो
अर्को निम्ति पनि हुन्छ भन् उत्तिकै प्यारो
आफ्नो अधिकार खोज्दा ख्याल गर्ने पर्छ
अधिकार अरूको नि कदर गर्ने पर्छ।

घोषणाको तीसौं धारा औंलो ठड्याउँछ
व्याख्या गर्न सवैलाई सजग बनाउँछ
माथि उल्लेख गरिएका मानवअधिकार
पाईदैँन अपव्याख्या गर्न तिरस्कार।

इन्सेक पुस्तक - ३०/१९९४

“घोषणाको तीसौं धारा औलो ठड्याउँछ
व्याख्या गर्न सवैलाई सजग बनाउँछ
माथि उल्लेख गरिएका मानवअधिकार
पाइँदैन अपव्याख्या गर्न तिरस्कार ।”

